

getési gyakorlatok mellett retroverziók, dictatumok, átalakítások, kiegészítések, változtatások, utánzások stb. szolgáltatnak gazdag anyagot a szókinszerek szabályoknak begyakorlására).

Orosz Alajos könyve, ép úgy mint társai, nemcsak nyelvtan, hanem olvasókönyv is. Azokon az olvasmányokon kívül, melyek a nyelvtani részben előfordulnak (számra 32), külön olvasókönyvet is tartalmaz, melyben közmondásokat, egy csomó adomát, 5 mesét, 11 elbeszélést, 6 leírást, továbbá 12 költeményt találunk. Mindezek helyes tapintattal vannak megválasztva. Elismerés illeti az olvasókönyvhöz csatolt kis német-magyar és magyar-német szótárt is, mely kiváló gondról tanuskodik.

A használat fogja csak megmutatni, mennyiben alkalmas e legújabb német nyelvtan a tanítás eredményének fokozására. Annyit azonban így is kimondhatok, hogy Orosz Alajos könyve német nyelvi tankegyetemenkben komolyan számot tesz.

(Székesfehérvár.)

KELEMEN (WOLFF) BÉLA.

Dictionnaire Phonétique de la langue française. Complément nécessaire de tout dictionnaire française par M. H. Michaelis directeur d'école de Spandau et Paul Passy docteur ès lettres, directeur adjoint à l'école des Hautes-Etudes. Avec préface de Gaston Paris. Membre de l'Institut, Académie française et Académie des Inscriptions et belles-lettres, Administrateur du Collège de Paris. (Berlin 1897. Libraire éditeur Charles Mayer). Gustav Prior. Ára 6 frcs.

A még 1886-ban alakult «Association phonétique des professeurs de langues vivantes» cz. egyesületnek, melynek tudvalevőleg Passy Pál a lelke (organuma a havonként megjelenő «Le Maître Phonétique» cz. folyóirat), programja a modern nyelvnek tanításánál a közvetlen módszer, összekapcsolva a fonetikával. A modern nyelvnek tanításánál amaz elvet hangsúlyozza: Ce qu'il faut étudier d'abord dans une langue étrangère, ce n'est pas le langage plus au moins archaïque de la littérature, mais le langage parlé de tous les jours. Le premier soin du maître doit être de rendre parfaitement familier aux élèves le sons de la langue étrangère. Dans ce but il se servira d'une transcription phonétique, qui sera employé à l'exclusion de l'orthographe traditionnelle pendant la première partie du cours». Különös, hogy az egyesület Németországban sokkal több tagot számlál mint Franciaországban, a mennyiben az 1896-ban kiadott kimutatás szerint németországi tag: 202, míg Franciaországból csak 71 volt. Ausztria-Magyarország 36 taggal van képviselve. Németországban már általánossá kezd válni az idegen nyelvek tanításánál a fonetikának alkalmazása, de legelterjedtebb a francia nyelv

tanításánál, mely nyelvnek orthographiája Arsène Darmstetter állítása szerint — az angol után — a legcomplicáltabb és legösszefüggetlenebb, ennek következtében e nyelv tanításánál legszükségesebb a fonétikának alkalmazása, és így a francia nyelv tanításánál ily fonetikai átírást használó tankönyvek egész irodalmat képeznek. Ilyen a francia nyelvtan és irodalom tanítására használandó legismeretesebb művek a következők: *Victor*: Elemente der Phonetik. Leipzig. *Beyer*: Französische Phonetik. (Coethen.) *Passy*: Les sons du français. (Paris.) *Passy*: Etude sur les changements phonétiques et leurs caractères généraux. (Paris.) *Koschwitz*: Zur Aussprache des Französischen. (Berlin.) *Clédat*: Grammaire raisonnée de la langue française. (Paris.) *Passy*: Lectures variées en transcription phonétique. (Paris.) *F. Beyer* et *P. Passy*: Elementarbuch des gesprochenen Französisch. (Coethen.) *Koschwitz*: Les parlers parisiens. Anthologie phonétique. *J. Passy* et *A. Rambeau*: Chrestomathie phonétique (Paris).

Ez idézett nyelvtan és anthológiák mellett hiányzott még a fonetikai szótár, melyet most már a fentemlített mű van hivatva pótolni. Mert valóban eredményt a fonetikai szabályok alkalmazásánál csak akkor lehet elérni, ha nyelvtan, anthologia és szótár a fonetika által megállapított orthographiát követik, és így mind a tanár, mind a tanuló a fonetikai írásról a rendes írásra való időt rabló átmenettől megkíméltetnek.

Michaelis és Passy szótára 305 lapon a francia nyelv szókincsét nyújtja ama fonetikai szabályok és helyesírási törvények alkalmazása mellett, melyeket az «Association phonétique internationale» föllállított és mely szabályokat már eddig 150 nyelvre és tájszólásra alkalmaztak.

A szerzők igen helyesen tették, hogy az igéknél a többől (az indicatif présent többes 3-ik személye), a mellékneveknél ezek nőneméből — mint régiebb alakból — indulnak ki, a szóösszetételnél pedig a szó gyökét, csak húzással jelölik, ez által az egyes szócsaládok sokkal élesebben tűnnek ki, a nyelv összetétele pedig ily úton világosabbá válik. Ez elrendezésnél a szerzők Louis Havetra — az «Institut» hirneves tagjára — hivatkoznak, ki azt állította: «Il n'y a point antagonisme entre la phonétique et l'étymologie. Tout au rebours il y a solidarité et la langue dont la notation est la simple, est par cela même, celle dont les origines se voient le mieux». Michaelis és Passy szótára továbbá (a 315—317. lapokon) összeállítja ama különbségeket, melyek a francia szavak kiejtésénél Franciaország déli és északi részén, Párisban és Belgiumban léteznek.

A «Coup d'oeil de prononciation» című fejezetben (egy érdekes, a hang kiejtésére szolgáló szervek rajzát feltüntető, képmelléklettel) röviden a francia nyelv hangtanának megfelelő fonetikát tárgyalja, fog-

lalkozva itt a francia nyelv összes magán- és mássalhangzók változásai-
val, kiejtésével, továbbá az egyes szótagok tartamával és intonációjával.
Egyszóval e szótár mindazt tartalmazza, a mi a nyelvnek a fonétikai
szabályokon alapuló tanítását rendkívüli módon megkönnyíti.

A francia szótárt nemsokára ugyanazon elveken alapuló német
és angol szótárak fogják követni.

Székesfehérvár.

TÉRI JÓZSEF.

Die Reform des Mittelschulwesens in Ungarn, von Dr. C. F.

Vrba. Erster Theil (Separatabdruck aus der «Zeitschrift für die österr.
Gymnasien» 1897, VI. Heft). Wien, 1897, 34 lap.

Igazi örömmel és meglepéssel vállalkoztam az előttem fekvő
dolgozat ismertetésére, mely minden tekintetben megérdemli a magyar
tanárok és kulturpolitikusok figyelmét. S valóban a komoly tanférfiú
kevés érdekesebb és érdemesebb olvasmányt talál annál, mint a mikor
alkalma nyílik saját hazája közoktatásügyi intézményeinek fejlődését egy
elfogulatlan, alaposan és világosan érvelő külföldi szakember megvilá-
gításában szemlélhetni. A ki a mi dolgainkat a harctéren kívül s bizonyos
távolságból szemléli, az a főbb irányzatokat és mozdulatokat könnyebben
ismerheti fel, noha helyenkint többet és nagyobbat lát. Ehhez járul még,
hogy Vrba Károly úr egyike azon keveseknek, a kik anyanyelvünket
igen jól bírják, a minék értékesítése tanulmányának csak javára válhatott.

A dolgozat a bevezetés után két nagyobb részre oszlik. Amott a
szerző az osztrák állapotoknak régóta fennálló állandóságával szembe-
állítja a mi viszonyaink elég változatos és gyorsan változó voltát: «im
Eilschritte strebt man dort neuen Zielen entgegen, in temperament-
voller Weise geht man dort vor», írja rólunk, s ebben, az elismerés mel-
lett mintha némi aggodalom is rejljenék.

Az első fejezet (5—22. lap) czíme és tárgya: a magyar középisko-
láknak, főleg a gymnasiumoknak mai szervezete és érvényben levő tan-
terve. — Itt találkozunk egyebek között, az Utasítások részletes ismerte-
tésével és kritikai méltatásával, miközben jól esik látnunk azt a nagyon
megérdemelt elismerést, melyben az osztrák kollega Kármán alkotásait
részeseíti és azt az alapos készütségét, melylyel feladatához fogott, hivat-
kozván az összes német és magyar nyelvű forrásművekre, többek közt a
Budapesti Szemlére és a Tanáregyesületi Közlönyre. Az Utasításokban és
a tanterveken veres fonálként végighúzódo *nemzeti elemet* oly vívmány-
nak tekinti, melynek megvalósításában még Németországot is megelőztük.

A második fejezet: «Az egységes iskolai mozgalom Magyarországon
és Wlassics Gyula dr. minister reformtervei» (22—34. lap) e mozgalom-